

„Zapojíte se do diskuze?“ Uvažování o muzeích na stránkách českých muzejních periodik (1989–2021)

Michal Kurz

“Will you join the discussion?” Thinking about museums on the pages of Czech museum periodicals (1989–2021)

Abstract: The analysis based on the leading Czech museum periodicals from 1989–2021 explores the understanding of the phenomenon of the museum. The conclusions show the lack of advanced discussion about the museum’s role during this period. Most museum workers are only concerned with practical problems; they are unwilling to reflect on their work critically, and their idea of the museum is based primarily on physical collections. There is an evident distance between the narrow circle of active theorists in the academic environment and the reserved majority of curators and conservators in the regional museums. This majority does not participate in public discussions, and because of that, its opinions and arguments are more implicit in the analyzed texts. Many published articles are concerned with the history of concrete museum collections, buildings, and significant personalities. The authors frequently underlined the long and rich tradition of Czech museums. However, their perspective lacks a necessary reflective examination (i. e. the museum as an institution and a building with a long history but without a precisely defined position in contemporary society). Review of new exhibitions is a long-neglected genre, often replaced with abstracts or notices. During the last few years, the situation has been improving due to some impulses of new museology and educational turn (i. e. the museum as a responsive and accessible institution to the local community).

Keywords: Museum, discussion, museology, review, scientific periodicals, collection, public

1 Muzea jako místa dialogu a vzájemného respektu, která skrze interdisciplinární aktivity podněcují ke komplexnímu porozumění vztahu mezi minulostí a dneškem, tematizoval např. již BEUYS, Joseph. *Das Museum – ein Ort der permanenten Konferenz*. In: KURNITZKY, Horst (ed.). *Notizbuch 3. Kunst – Gesellschaft – Museum*. Berlin: Medusa, 1980, s. 47–74.

PhDr. Michal Kurz
Masarykův ústav
a Archiv AV ČR
kurz@mua.cas.cz

Muzea lze oprávněně pokládat za nepostradatelné instituce v české kulturně vzdělávací síti, které mohou a mají otevírat prostor k dialogu o vzájemně provázaných otázkách minulosti a současnosti.¹ Žádoucím předpokladem k efektivnímu naplňování této role je schopnost reflexivně nahlížet vlastní činnost. Východiskem dílčího výzkumu, jehož závěry shrnuje následující stať, je tázání po způsobech, jimiž se v českém prostředí po roce 1989 utvářela představa o podstatě a smyslu muzea, a to ze strany samotných muzejních pracovníků.

Pro získání možných odpovědí byl využit korpus jednotlivých ročníků odborných periodik, která se problematice muzeí v polistopadovém období cíleně a soustavně věnovala a která z hlediska dosahu lze pokládat za reprezentativní oborové platformy. Jde o tituly *Věstník Asociace muzeí a galerií ČR (1991–2000 Věstník Asociace českých, moravských a slezských muzeí a galerií)*, *Muzeum: muzejní a vlastivědná práce (1963–1990 Muzejní a vlastivědná práce, 1991–2007 Muzejní a vlastivědná práce – Časopis Společnosti přátel starožitností)*, *Museologica Brunensia* (vyd. od 2012)

a *Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis* (1994–2007); namátkově též periodika některých regionálních muzeí. Žánrově i rozsahem různorodé texty obsažené v tomto vzorku umožnily nikoli vyčerpávající, přesto v základních rysech podnětnou sondu, z níž vyzdvihnou klíčové aspekty.²

Historikovi soudobých dějin poskytují výsledek analýzy zčásti snad tušený, přesto v řadě ohledů překvapivý obraz. Zamýšlené pátrání po tématech, kolem nichž se soustřeďovala dobová muzejnická diskuze, ztratilo během chronologické četby jednotlivých ročníků rychle svou přímočarost. Stránky většiny periodik totiž nabídly procházku poměrně poklidnou a (zdánlivě?) konsenzuální krajinou, v níž jakoukoli soustavnější diskuzi jednoduše nebylo možné zachytit. Identifikace a třídění jednotlivých názorových hledisek tak probíhaly spíše formou stopování a dedukce v jednotlivých zprávách, poznámkách a paralelně jdoucích monolozích. Takto rekonstruované „uvažování o muzeích“ a z něj vyplývající otázky strukturuji do pěti rámcových pojmů: tradice, teorie, praxe, sbírka a veřejnost.

Tradice

Průběžně a opakovaně zdůrazňovaným motivem, na němž česká muzea do značné míry zakládají svou oborovou identitu a hrdost, je dlouhá historická tradice jejich fungování.³ Zásadní část statí ve sledovaných časopisech i dalších regionálních muzejních periodikách tvoří články a životopisné medailony, často vznikající u příležitosti různých výročí, v nichž je muzeum tematizováno primárně jako instituce (a zpravidla též budova) s bohatou minulostí.⁴

Právě mapování historie vlastních expozic, sbírek, budov a s nimi spojených významných osobností (zakladatelů, ředitelů, kustodů, mecenášů) představuje u většiny muzeí alespoň částečnou a nepřímou formu reflexe sebe sama a pozice v místním společenství. Obsah těchto textů se nicméně zpravidla omezuje na prostý, byť faktograficky cenný popis bez širší

kontextualizace, v některých případech navíc nereflektovaně přebírá jazyk excepcovaných pramenů či starší literatury (např. lehce archaizující oslavný tón v životopisech „zasloužilých vlastenců“ 19. století). Interpretačně vydatnější studie jdoucí nad rámec konstatování shromážděných faktů jsou ve zřetelné menšině. Specifickou pozici zaujímá vzhledem k soustavněji rozvíjené teoretické reflexi dějin oboru časopis *Museologica Brunensia*.⁵ Pojmy tradice a kontinuity tak sice zůstávají dlouhodobou součástí institucionální paměti, jsou posilovány místně zakotvenými historiografickými sondami a pravidelně uváděny v bilančních rozhovorech či jubilejních úvodnících. Na základě analyzovaných textů lze však jen obtížně rozhodnout, nakolik jsou oba pojmy zároveň podrobovány také sebereflexivnímu zkoumání - součástí tradice českých muzeí tvoří v historické perspektivě nejen vlastnictví, emancipace a pokrok, ale i nacionalismus, exkluze či politický boj. Hlubší promyšlení tohoto ambivalentního dědictví může pomoci při hledání argumentů potřebných k odůvodnění a (re)definici úlohy muzea v dnešní společnosti.⁶

Teorie

Pojmem, který vytváří zřetelné dělicí linie nejen napříč sledovanými periodiky, ale také samotnou muzejní komunitou, je teorie. Ve vzájemném vztahu mezi muzejnictvím a muzeologií přetrvávají zásadní a dodnes zjevně nepřekonané antipatie. Chronologický sled analyzovaných textů dokládá jak trvanlivost problému, tak i minimální posuny názorových pozic v čase. Tyto pozice lze zjednodušeně zarámovat otázkou, zda jsou k funkční sebedefinici a sebereflexi muzea zapotřebí koncepty a pojmy vycházející ze specifického oboru, tj. muzeologie, anebo zda se muzeum opírá především o precizní zvládnutí praktických otázek.

V rozdílných odpovědích se profilují dvě výrazné, i když vzájemně ne zcela neprostupné skupiny: okruh publikačně činných jednotlivců, zpravidla s vazbou na akademické prostředí, jež zůstává až

2 *Stranou zůstala většina tematických konferenčních sborníků, na něž některé články v uvedených periodikách odkazují (např. Muzeum a změna). Srv. např. ŠEBEK, František et al. Regionální muzea v době reformy veřejné správy v ČR. Praha: Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií, 2000; Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, 2008.*

3 *Jediné ucelené zpracování této problematiky paradoxně dodnes představuje příručka poprvé vydaná roku 1979. ŠPĚT, Jiří. Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945). 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003.*

4 *Např. České muzejnictví na konci 20. století. Věstník Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií (dále Věstník AČMMG), 1999, roč. 9, č. 2–3, s. 9–10; FRÝDA, František. 120 let Západočeského muzea v Plzni (1878–1998). Muzejní a vlastivědná práce – Časopis Společnosti přátel starožitností (dále MVP – ČSPS), 1999, roč. 37, č. 1, s. 42–44; SKRUŽNÝ, Ludvík. Dvě výročí spjatá s Městským muzeem v Čelákovících. MVP – ČSPS, 2002, roč. 41, č. 3, s. 165–170; ŠTURSOVÁ, Květoslava. Jubileum Tyršova muzea tělesné výchovy a sportu v Praze. MVP – ČSPS, 2003, roč. 42, č. 4, s. 244–248.*

5 *RUTAR, Václav. Geneze pojmů, muzeálie, muzealita a muzealizace na stránkách Muzeologických sešitů v letech 1969–1986. Museologica Brunensia, 2012, roč. 1, č. 1, s. 6–13; MRÁZOVÁ, Lenka a JAGOŠOVÁ, Lucie. Obsahové proměny kurikula brněnské muzeologie v letech 1964–2014. Museologica Brunensia, 2014, roč. 3, č. 5, s. 28–42; Museologica Brunensia, 2016, roč. 5, č. 2 (monotematické číslo věnované dílu Z. Z. Stránského).*

6 *Příklad funkčního propojení historiografické sondy s kritickou reflexí nabízí ŠOPÁK, Pavel. Proměny stálé expozice Slezského zemského muzea*

v Opavě: výzva pro současnost. *Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis*, 2012, roč. 5, s. 213–230. Srv. též studie v monotematickém čísle *Museologica Brunensia*, 2020, roč. 9, č. 1 (kontextualizace domácího muzejnictví jako sociálního a kulturotvorného prvku na vybraných historických tématech).

7 Setkání muzejních pracovníků k Mezinárodnímu dni muzeí. *Věstník AČMMG*, 1992, roč. 2, č. 5, s. 8.

8 CHOVANČÍKOVÁ, Irena. *Muzejníci a muzeologové, muzea a muzeologie. Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky (dále Věstník AMG)*, 2001, roč. 11, č. 3, s. 15.

9 Úvodní slovo prvního čísla sepsal její klíčový aktér STRÁNSKÝ, Zbyněk Zbyslav. *Bylo tomu čtyřicet let...* *Museologica Brunensia*, 2008, roč. 1, č. 1, s. 5.

10 Deklarovaným záměrem redakce bylo vytvořit z dosavadního univerzitního sborníku nový odborný historický časopis. KNAPIK, Jiří. *Editorial. Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis*, 2008, roč. 1, s. 11–12. Články s muzejní tematikou se v něm následně omezily na zpracovávání historie jednotlivých muzeí, teoretické stati s minimálními výjimkami mizí.

11 LUKEŠ, Michal. *Vážení čtenáři. MVP – ČSPS*, 2007, roč. 45, č. 3–4, s. 129.

12 Poukazem na setrvalý nedostatek aktivních autorů polemizoval v roce 2004 Jiří Žalman s návrhem Zbyňka Z. Stránského na založení nového odborného periodika.

STRÁNSKÝ, Zbyněk Zbyslav. *Což takhle dát si muzeologický sborník?* *Věstník AMG*, 2003, roč. 13, č. 4, s. 7–8; ŽALMAN, Jiří. *Ad: Což takhle dát si muzeologický sborník?* *Věstník AMG*, 2004, roč. 14, č. 5, s. 11.

13 Asociace vznikla roku 1990 jako dobrovolná nezisková organizace se záměrem sdružovat instituce a osoby v oblasti muzejnictví a posílit jejich pozici ve veřejném prostoru. První dva ročníky byly vydány jen pro vnitřní potřebu, následně vzrostla ambice učinit

do prvního desetiletí po roce 2000 početně silně omezen, a zřetelně zdrženlivější dominantní většina vycházející z personálního zázemí samotných muzeí. Je přitom signifikantní, že na úrovni publikovaných textů lze v násobně větší míře sledovat argumentaci zastánců muzeologie, zatímco explicitně zformulované protiargumenty chybějí a spíše probleskují mezi řádky či v reflexi protistrany.

Již v roce 1992 situaci na domácí scéně kriticky vymezil Jiří Žalman: „Muzeologie má své nadšené přívržence (těch není u nás mnoho) a své urputné odpůrce, ale nejvíc je těch, kteří proti muzeologii nic nemají, ale nepokládají ji za hodnou přílišné pozornosti [...] mezi přívrženci se vyskytují, mezi jejími odpůrci zcela převládají a mezi těmi ostatními je dost těch, kteří o muzeologii nevědí téměř, nebo zcela nic.“⁷ O necelých deset let později formulovala Irena Chovančíková obdobně zaměřenou charakteristiku ještě striktněji: „Existující vzájemný despekt je u oborů, které by se vzájemně měly podporovat a obohacovat, v zemi s dlouhou a bohatou tradicí muzejnictví i muzeologie, těžko pochopitelný. Muzejníci z velké části chápou muzeologii jako něco zcela nepotřebného, jako samoučelnou teorii k ničemu. Muzeologové jim chápání muzeologie jako potřebné vědy nijak neusnadňují, a to nejen planými projevy na odborných seminářích a konferencích, přijdou-li tam vůbec.“⁸

Žánr teoreticky založených studií, často reflektujících mezinárodní kontext, reprezentují od svého založení brněnská univerzitní *Museologica*, s vědomou návazností na odkaz zdejší muzeologické školy založené v roce 1963,⁹ a rovněž opavská *Acta*, vydávaná Ústavem historie a muzeologie Slezské univerzity až do jeho reorganizace (2008), kdy je nahradil nový časopis s dominantně historiografickou orientací.¹⁰ Specifickou pozici zaujímá Národní muzeum, které vedle tradičního vlastního *Časopisu* (od roku 1827) vydává rovněž časopis *Muzeum: muzejní a vlastivědná práce*. Z něj však texty „se zaměřením na muzejní teorii a praxi“ v důsledku obsahové změny počátkem 90. let zmizely a znovu se začaly objevovat teprve po koncepční

proměně roku 2008.¹¹ Téměř vůbec není naopak podobný typ textů zastoupen v periodikách jednotlivých muzeí, která dlouhodobě fungují jako publikační platformy pro historicko-vlastivědné, popř. přírodovědné studie a materiálie daného města či (mikro)regionu.¹² Obě pomyslné linie – „akademická“ a „regionální“ – se rozvíjejí paralelně, ale bez podstatnějších průniků.

Tato skutečnost se nejnázorněji promítá v obsahové skladbě *Věstníku Asociace muzeí a galerií*.¹³ Přestože rozsah časopisu dlouho neumožňoval publikaci obsáhlejších studií, redakce sdílela ambici nabídnout vedle zpravodajského servisu rovněž prostor pro výměnu názorů a reflexi aktuálních oborových trendů alespoň ve formě úvah a glos. Dlouhodobým problémem, který členové redakční rady opakovaně zmiňovali v úvodnicích a komentářích, se však ukázala zásadní neochota komunity k diskuzi. „Občas se nějaký ten diskusní příspěvek objeví. Je ale skutečně diskusním příspěvkem, pokud na něj nikdo nereaguje?“, povzdechla si v roce 2001 Dagmar Fialová.¹⁴ Obdobnou situaci ostatně konstatoval o rok později i ředitel Národního muzea Milan Stloukal na adresu *Muzejní a vlastivědné práce*: „Občas se vytýká, že časopis nepřináší velké teoretické příspěvky z oboru muzejnictví. Problém však je v tom, že se je přes veškerou snahu a výzvy ostatním muzeím nedaří sehnat.“¹⁵ Publikované úvahy a názory zůstávaly až na velmi řídké výjimky izolovány a během let se omezily na nevelký počet autorů, v případě *Věstníku* vesměs spjatých s redakčním kruhem.

Nejsoustavněji vstupoval na toto pole spoluzakladatel Asociace a dlouholetý činovník ministerstva kultury Jiří Žalman, který své příspěvky a glosy zpětně charakterizoval jako „muzejní publicistiku“.¹⁶ Právě Žalmanovy texty zaujímají v celém časopise až příliš dichotomicky vyhraňovaném náhledu na pojmy teorie a praxe vědomě „usmiřovací“ pozici. Jejich autor na jedné straně akceptoval Zbyňka Z. Stránského, Josefa Beneše a další ústřední autority muzeologie a soustavně apeloval na nezbytnost teoretické reflexe muzejnické práce.

Zároveň však se zkušeností z praxe „otcům zakladatelům“ lehce vyčítal přílišnou akademičnost vzdálenou od každodenních problémů a žádal zjednodušení používaného pojmosloví. V publikovaných komentářích se vedle nemnoha dalších autorů pokusil naznačit i možné příčiny přetrvávajícího nezájmu a nechuti většiny muzejníků zabývat se teoretickými a metodologickými otázkami vlastní činnosti.¹⁷ Na jejich pozadí identifikoval jednak důsledky hlubšího historického vývoje, během něhož byla regionální muzea zřizována a rozvíjena důsledně po vzoru pražského Národního muzea, tj. jako primárně vědecké a sbírkotvorné instituce vlastivědného charakteru (dodejme, že se zpravidla silným, dobově charakteristickým nacionálním akcentem). Tyto segmenty proto v činnosti muzejníků dlouhodobě dominovaly na úkor hlubší reflexe či problematizování vlastních aktivit či sofistikovanějších metod práce s veřejností.¹⁸

Také druhá možná rovina problému úzce souvisí s obecnějšími historickými procesy. Reálná i domnělá ideologizace před rokem 1989 zdiskreditovala v očích většiny muzejníků jakéhokoli abstraktnější „teoretizování“ coby bezúčelnou aktivitu, která uvažování o muzeu odvádí od žádoucí věcné nestrannosti a vědecké objektivit. Během první poloviny 90. let tato averze a snaha odbourat systém politizovaného a direktivního řízení přispěly k rozpadu dosavadní teoretické a metodické báze muzeí.¹⁹ Roku 1991 byl bez náhrady zrušen Ústřední muzeologický kabinet při Národním muzeu (zal. 1955), který zejména během 70. a 80. let získal v očích nemalé části odborné komunity pověst zbytečné instituce poplatné režimu.²⁰ Současně došlo na základě dohody mezi Národním muzeem a Společností přátel starožitností k těsnější redakční spolupráci na podobě časopisu *Muzejní a vlastivědná práce* a posunu jeho obsahu směrem k regionální vlastivědě, který přetrval až do roku 2007.²¹

Přestože tedy česká muzeologie v listopadu 1989 disponovala značně rozvinutým pojmoslovím, koncepty a zázemím,

přední aktéři oboru nakonec rozhodující část energie během 90. let i dlouho po roce 2000 spotřebovávali na jejich opětovnou obhajobu, znovuvybudování vlastních komunikačních platforem a stabilizaci univerzitních muzeologických pracovišť.²² Opakované zdůrazňování muzeologie coby vědy, které lze zachytit zejména na stránkách *Věstníku* a *Muzea*, často s dovětkem, že o této skutečnosti „dnes již nikdo nemůže pochybovat“, by ostatně samo o sobě mohlo naznačovat přetrvávající nesamozřejmost oboru a potřebu přinejmenším implicitně se vymezit vůči (patrně) trvajícím námitkám a odmítání částí muzejní komunity.²³

Třetí rovina možných příčin lze na druhé straně hledat i v postoji zakládajících osobností české muzeologie, zejména Zbyňka Zbyslava Stránského (1926–2016) a Josefa Beneše (1917–2005), a jejich někdy až příliš kategorickým vyhraňování vůči „praktikům“ či „diletantům“. „Říká-li někdo dnes v diskusi, že muzejním pracovníkům dostačuje praxe, pak bychom ho měli politovat, protože zaspal vývoj a nic, opravdu zhora nic neví o tom, co to je muzeologie a jaké je její poslání,“ konstatoval např. Stránský v roce 1990 ve snaze podpořit nepostradatelnost teoretického ukotvení oboru.²⁴ Navzdory nezpochybnitelnému odbornému kreditu se těmto osobnostem ve statích, které po roce 1989 soustavně publikovaly v pražských a opavských časopisech, nepodařilo nalézt pro své teze dostatečně sdělný jazyk. U řady muzejníků pak mohly spíše prohloubit odrazující představu o příliš abstraktní a obecné teorii.²⁵

Úskalí Stránského aktivity lze nahlédnout i optikou širšího vývoje směřujícího k interdisciplinaritě a pluralitě metod, který odráží mj. v posledních letech celosvětově frekventovaný termín muzejní studia (museum studies). Je otázkou, zda Stránského intelektuálně plodná snaha ustavit a legitimizovat muzeologii, vytvořit jí specifický jazyk a rezervovat pro ni z hlediska vědeckého přístupu k muzejní problematice výlučné postavení, neuzavřela uvažování o muzeu do zbytečně těsných mantinelů na úkor styčných bodů s příbuznými

z časopisu společnou platformu domácího muzejnického provozu. Nejistá finanční situace se po celá 90. léta odrážela v nepravidelném počtu čísel a termínech jejich vydávání.

14 FIALOVÁ, Dagmar. Zapojiť se do diskuse?. *Věstník AMG*, 2001, roč. 11, č. 2, s. 1.

15 STOLUKAL, Milan. Národní muzeum v posledním desetiletí dvacátého století. *MVP – ČSPS*, 2002, roč. 40, č. 2, s. 81–92.

16 ŽALMAN, Jiří. Má hlava je muzeum, aneb Dupání lehkou nohou v muzeologii. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, 2004, s. 8.

17 ŽALMAN, Jiří. Po nedělním obědě do hypermarketu nebo do muzea?. *Věstník AČMMG*, 2000, roč. 10, č. 3, s. 13–15; TYŽ, Má smysl se ptát, zda má muzeologie smysl?. *Věstník AMG*, 2005, roč. 15, č. 1, s. 9–11.

18 K tomuto aspektu zčásti též DOLÁK, Jan. Nová muzeologie a ekomuzeologie. *Věstník AMG*, 2004, roč. 14, č. 1, s. 13–15.

19 ŽALMAN, Jiří. Potřebuje české muzejnictví muzeologii?. *MVP – ČSPS*, 1996, roč. 34, č. 4, s. 223–224; BENEŠ, Josef. Profesionální kvalifikace muzejníků. *Muzejní obzory – příloha Věstníku AČMMG*, 1997, roč. 7, č. 1–2, s. 7.

20 Negativní vzpomínky pamětníků reflektoval v úvaze o možnosti obnovení koordinačního centra domácí muzeologie ŽALMAN, Jiří. Neměl by být obnoven muzeologický kabinet?. *Věstník AČMMG*, 2000, roč. 10, č. 6, s. 8–11. První detailnější pohled na historii této instituce nabídl DOUŠA, Pavel. *Ústřední muzeologický kabinet (1955–1989)*. Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce (dále Muzeum), 2011, roč. 49, č. 1, s. 4–14.

21 Dohodu lze v dobovém kontextu chápat jako gesto nápravy důsledků dřívějšího vývoje, v němž muzeologický kabinet direktivně převzal vydávání původního časopisu *Společnosti přátel starožitností (1963)*, který se pod novým názvem *Muzejní a vlastivědná práce* přeorientoval na dominantně muzeologická témata.

Na jaře 2007 byla spolupráce ukončena a oba časopisy odděleny.

22 STRÁNSKÝ, Zbyněk Zbyslav. Má muzeologie smysl?. *Věstník AMG*, 2004, roč. 14, č. 5, s. 12–14. J. Žalman charakterizoval devadesátá léta jako období „úniku od muzeologie“. ŽALMAN, Jiří. *Muzejnictví na prahu XXI. století*. MVP – ČSPS, roč. 37, č. 3, s. 174.

23 MACHÁČEK, Jiří. *Muzeologie a její role ve společnosti*. *Věstník AMG*, 2019, roč. 29, č. 1, s. 3; ŽALMAN, Jiří. *Je muzeologie věda? Aneb muzeologická pohádka o červené Karkulce*. *Věstník AMG*, 2008, roč. 18, č. 1, s. 14.

24 STRÁNSKÝ, Zbyněk Zbyslav. Víme co chceme? Příspěvek na diskusním fóru dne 11. 1. 1990 v Národním muzeu v Praze. MVP, 1990, roč. 28, č. 1, s. 7–11. Sr. BENEŠ, Josef. *Muzejník a muzeolog*. *Věstník AČMMG*, 1999, roč. 9, č. 5, s. 32.

25 ŽALMAN, Jiří. Má smysl se ptát, zda má muzeologie smysl?. *Věstník AMG*, 2005, roč. 15, č. 1, s. 9–11.

26 Stránským založenou teoretickou bázi nahlíží jako příliš úzkou pro aktuální promýšlení fenoménu muzea např. historik umění VANĚK, Martin. *Jak být dělníkem muzejního mikrokosmu*. *Artalk.cz* [online], 13. 12. 2017 [cit. 16. 10. 2022].

Dostupné z: <http://artalk.cz/2017/12/13/jak-byt-delnikem-muzejniho-mikrokosmu/>.

27 Setkání muzejních pracovníků k Mezinárodnímu dni muzeí. *Věstník AČMMG*, 1992, roč. 2, č. 5, s. 8.

28 FIALOVÁ, Dagmar. *Zapojíte se do diskuse?*. *Věstník AMG*, 2001, roč. 11, č. 2, s. 1–2.

29 Jednalo se o výše citovaný příspěvek I. Chovančíkové. *V zásadě jediná, rozsahem velmi skromná diskuze z let 2002–2003 je zmíněna níže* (P. Kozák, Z. Gába).

30 DITERTOVÁ, Eva. *Editorial*. *Věstník AMG*, 2004, roč. 14, č. 1, s. 1; ŽALMAN, Jiří. *Promluví české muzejnictví?* *Ibidem*, s. 2. Sr. ještě o jedenáct let mladší politování nad chybějící polemikou: HUTNÍKOVÁ, Jana. *Věstník*

oblastmi (historie, paměťová studia, dějiny umění, sociologie, památková péče, interpretace kulturně historického dědictví).²⁶ Předpoklad, že podstatu procesů, které v muzeu probíhají, lze kompetentně nahlédnout pouze skrze specifické muzeologické pojmosloví, se nezdá být bezvýhradně platný. Není nakonec uvažování o muzeu tím funkčnější, čím důkladněji je zapojeno do sítě dalších oborů a sfér?

Praxe

Pojem praxe je velmi často uváděn v dichotomickém schématu s pojmem (nejen muzeologické) teorie. Pozornost věnovanou praktickým otázkám odráží na jedné straně nezbytné zprávy a informace o dění, na druhé straně orientace většiny článků v analyzovaném vzorku nikoli na samotný fenomén muzea, ale na problematiku jednotlivých aplikovaných disciplín (konzervace, restaurování, instalace), popř. marketingu, managementu ad. V 90. letech posílila převahu praxe nad teorií dynamická proměna postavení muzeí oproti situaci před rokem 1989, která vyvolávala (zčásti pochopitelný) důraz na „existenční“ otázky provozního a ekonomického rázu (klesající příspěvky na činnost, rekonstrukce stávajících budov a jejich vybavení). Z dlouhodobějšího hlediska lze však uvažovat o prohlubování rizika (slovy J. Žalmana) povyšování praktikismu na racionalitu.²⁷

Z převládající orientace na řešení každodenní agendy zároveň nepřímo vyplývá oslabení žánrů jako recenze, kritiky či polemiky, k nimž většina muzejnické obce patrně – ve světle výše řečeného – buď nevidí důvod, anebo na ně nenachází čas. V roce 2001 se redakce *Věstníku AMG* pokusila podnítit diskusi zavedením rubriky *Téma*, kam měly být podle deklarovaného záměru zařazeny vždy „alespoň dva kontroverzní názory na jeden z vyhlášených námětových okruhů“.²⁸ Již k prvnímu vyhlášenému tématu („Muzeologie: studium pro praxi nebo teorii“) ale do redakce dorazil pouze jediný příspěvek a snaha tak přinesla jen velmi krátkodobé oživení.²⁹ V roce 2004 zopakovali apel,

„aby české muzejnictví konečně promluvílo“, členové nové redakční rady: „názory, které nejsou zformulované, sdělené a diskutované či dokonce ověřené, nemají pro obor žádný smysl [...] pro rozvoj každého oboru a všech činností je důležité ‚naslouchat a mluvit‘ a ‚číst a psát‘. Zvláště to druhé se v muzejnictví ale příliš neděje.“³⁰ Účinek jejich slov však zůstal i tentokrát mizivý.

Dlouhodobá pasivita muzejníků, kterou zejména v úvodnicích *Věstníku AMG* opakovaně reflektovali členové redakce a výboru asociace, může odrážet jak jejich dominantní soustředění na praktické a provozní otázky, tak i nevyšlovený, ale sdílený konsenzus ohledně představy muzea jako primárně sbírkotvorné instituce.

Sbírka

Sbírka představuje pro naprostou většinu domácích muzejníků přirozený, určující a nezpochybňovaný základ představy muzea jako takového. Důležitost tohoto pojmu pro identitu muzeí indikuje již terminologický posun v někdejší *Zákoně o muzeích a galeriích* z roku 1959, který byl v roce 2000 nahrazen *Zákonem o ochraně sbírek muzejní povahy*. Důraz kladený na materialitu sbírky tak zcela odpovídá dikci zákona: muzeum je chápáno jako instituce zabývající se tvorbou, uchováváním, evidencí a odborným zpracováním sbírek. Ve světle analyzovaných textů se přesto naskytá otázka, kolik prostoru zbývá v těchto základních činnostech pro „odborné zpracování“ a „zpřístupňování“ sbírky nejen v ryze hmotném a praktickém slova smyslu (uložení, evidence, restaurování), ale také za pomoci abstraktnějších pojmů (příběh, identita, symbol). Dílčí odpověď lze hledat v recenzích a kritikách, tedy žánru, v němž autor skrze posouzení a zhodnocení cizího díla vždy naznačuje i mnoho z vlastních východisek.

Recenze přítomné na stránkách sledovaných periodik vykazují dlouhodobě značně kolísavou úroveň, zdaleka ne vždy odpovídající základním pravidlům žánru. V celkovém součtu je často nahrazují

spíše anotace a zprávy se základní charakteristikou výstavy či expozice, sestavené přímo tvůrci či zaměstnanci daného muzea.³¹ Tyto zprávy na jedné straně vytvářejí součást potřebného informačního servisu o aktuálním dění, který *Muzeum* a zejména *Věstník AMG* poskytují svým čtenářům. Na druhé straně se však většina jednotlivých autorských počinů tímto způsobem ocitá bez důkladnější zpětné vazby.

Problém chybějící či velmi slabě rozvinuté „výstavní kritiky“, patrný ve srovnání s oblastmi literatury, filmu či divadla, ale do značné míry také výtvarného umění, tj. s galeriemi, byl opakovaně reflektován.³² Mezi uváděnými příčinami se objevují nedostatek teoretické průpravy, absence všeobecně uznávané a inspirující oborové autority, zdrženlivost v hodnocení práce profesních kolegů z důvodu případných konfliktů („většina muzejních pracovníků nutnost výstavní kritiky uznává, ale není pak schopna ji přijmout“), ale také ve snaze nepoškodit je v očích zřizovatele muzea, popř. „někdy možná přílišné pochopení pro obecně špatnou ekonomickou situaci muzeí“.³³ Praxe se však i v tomto ohledu mění v dlouhodobé perspektivě jen pomalu.³⁴

Z přirozeného předpokladu, že recenze by měla být založena na hlubší analýze namísto pouhého popisu, vyplývá mimo jiné otázka, co vše je možné a vhodné na muzejní expozici či výstavě posuzovat a hodnotit. Vývoj posledních let, včetně rozšiřování počtu komunikačních platforem, naznačuje, že se do tohoto procesu pozvolna zapojují zástupci širšího spektra oborů. Sami muzejníci, kteří by tyto recenze přirozeně měli psát především, v nich přitom velmi často setrvávají v rovnině technických a provozních aspektů.³⁵ Představuje tato ryze praktická rovina jejich primární doménu, k níž jsou schopni a ochotni se fundovaně vyjadřovat? Nebo by se v rámci žánru mohli pouštět i o něco dále?

Jakákoliv muzejní prezentace sebou nevyhnutelně nese klíčový moment interpretace, v němž muzejníci teprve výběrem, vzájemným uspořádáním a doprovodným

komentářem dodávají předmětům smysl, který následně zprostředkovávají veřejnosti. Ačkoli podobné konstatování může samo o sobě působit banálně a samozřejmě, většina recenzentů si otázky, které by jim umožňovaly tento aspekt blíže posoudit, vůbec nepokládá. Co a proč chtějí autoři návštěvníkovi svou expozicí/výstavou říci? S jakými otázkami přistupují ke zvolenému tématu? Jaký příběh vyprávějí? Jaké metody volí k jeho sdělení? A nakolik se jim to ne/daří?

Ve světle výše naznačeného asymetrického vztahu teorie a praxe je možné při pročítání sledovaných textů získat lehce paradoxní dojem, že z komplexního systému zformulovaného Zbyňkem Stránským jako by většina muzejníků v omezené míře akceptovala primárně pojem muzeologie, odkazující na jednotlivé vybírané a tezaurované předměty, nikoli však už abstraktnější pojem muzealita, který je nicméně ve Stránského pojetí klíčový. V tomto „zvláštním poznávacím a hodnotícím vztahu člověka ke skutečnosti“ by měla rozhodující roli sehrávat vypovídací hodnota, nikoli samotná materialita konkrétních předmětů.³⁶ S odkazem na teze výrazného představitele opavské muzeologické školy Karla Boženka lze zároveň doplnit, že vypovídací hodnotou žádný předmět nedisponuje automaticky, takže ji v něm nezjišťujeme ani neodhalujeme, ale spíše mu ji přisuzujeme. Vzniká tak teprve ve vzájemném vztahu mezi jeho objektivními kvalitami a náhledem, resp. zkušeností hodnotitele.³⁷ Stránský, Beneš či Žalman navíc ve svých publicistických výstupech opakovaně zdůrazňovali, že tvorba a uchování sbírek je nezastupitelným předpokladem a prostředkem k naplňování smyslu muzeí, nikoli však smyslem samotným.

Nesamozřejmost tohoto tvrzení indikuje jedna z ojedinělých polemik, které lze na stránkách oborových periodik v celém sledovaném období zachytit. Ve *Věstníku AMG* v ní tehdejší student historie a muzeologie na opavské univerzitě Petr Kozák ve shodě s Jiřím Žalmanem zdůraznil klíčový význam kontextualizace vystavovaných předmětů: „Dnešní člověk nechce

AMG v novém. Věstník AMG, 2015, roč. 25, č. 1, s. 1.

31 *Nepříznivý poměr reálných recenzí a zpráv „na základě zaslaných materiálů“ reflektoval např. ANTONÍN, Luboš. Vážení čtenáři, ctění dopisovatelé. Věstník AČMMG, 2000, roč. 10, č. 5, s. 1.*

32 *Vedle dílčích komentářů sumarizoval řadu podnětných úvah sborník Kritika muzejní výstavní tvorby: sborník přednášek ze semináře 16.–17. 6. 2005. Hodonín: Masarykovo muzeum v Hodoníně, 2006.*

33 *CHOVANČIKOVÁ, Irena. Slovo úvodem. In: Kritika muzejní výstavní tvorby, s. 3.*

34 *Překvapivě nevyužitý potenciál představují výroční zprávy soutěže Gloria musealis, které obsahují anotace nominovaných a vítězných výstav a publikací, ale nikoli konkrétně odůvodněná stanoviska poroty.*

35 *„Všechny vystavené exponáty jsou pečlivě zkonzervované. [...] Popisky exponátů jsou [...] dobře čitelné a uměřené.“ ŽALMAN, Jiří. Pohledy do minulosti Plzeňského kraje. Věstník AMG, 2013, roč. 23, č. 4, s. 24. „Hodně dlouhé texty a hodně špatně čitelné. [...] Nepohodlí je znásobeno velmi slabým osvětlením.“ VRÁNKOVÁ, Jana. Ach jak krásné, ach jak hloupé!. Věstník AMG, 2014, roč. 24, č. 4, s. 26.*

36 *HOLMAN, Pavel. Úvod do muzeologie. In: DOLÁK, Jan et al. Základy muzejní pedagogiky: studijní texty. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2014, s. 11. Srv. STRÁNSKÝ, Zbyněk Zbyslav. Úvod do studia muzeologie. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 35–38.*

37 *BOŽENEK, Karel. Vztahy muzeologie a axiologie. Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis, 1997, roč. 3, s. 205–211.*

38 *KOZÁK, Petr. Muzeum a společnost. Věstník AMG, 2002, roč. 12, č. 3, s. 17–19. Srv. předcházející příspěvek ŽALMAN, Jiří. Muzea a globalizace. Ibidem, s. 15–17.*

39 GÁBA, Zdeněk. Muzea jsou především sbírky. *Věstník AMG*, 2002, roč. 12, č. 4–5, s. 21–22. Gába později v podobném duchu zdůraznil, že „muzeologie by měla být vědou o sbírkách a o fenoménu sběratelství vůbec“. Srv. GÁBA, Zdeněk. K problematice muzeologie jako vědy. *Věstník AMG*, 2005, roč. 15, č. 1, s. 8.

40 KOZÁK, Petr. Ano, muzea jsou i sbírky. *Věstník AMG*, 2003, roč. 13, č. 3, s. 21–22.

41 Např. MIKULE, Stanislav. Je Muzeum nové generace muzeem?. *Věstník AMG*, 2016, roč. 26, č. 2, s. 17.

42 Nová definice muzea. *Artalk.cz* [online], 26. 8. 2022 [cit. 17. 10. 2022]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2022/08/26/definovani-muzea/>.

43 JAGOŠOVÁ, Lucie a KIRSCH, Otakar. První výsledky dotazníku k definici muzea. *Věstník AMG*, 2021, roč. 31, č. 2, s. 28–29. Srv. Dotazníkové šetření v ČR k definici muzea podle ICOM. *Asociace muzeí a galerií ČR* [online], 20. 4. 2021 [cit. 17. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/news/amg/titulni/57259-dotaznikove-setreni-v-cr-k-definici-muzea-podle-icom>. Do průzkumu se zapojili vedle muzejních zaměstnanců (73 %) v menší míře i zástupci dalších kulturních institucí (5 %), akademické sféry (6 %), státní správy a samosprávy (4 %) a vysokoškolská studenti (2 %).

44 Setkání zástupců muzejních organizací. *Věstník AČMMG*, 1992, roč. 2, č. 6, s. 4; ŽALMAN, Jiří. Proč má slovo „muzeum“ stále pro mnoho lidí mírně pejorativní nádech. *Věstník AČMMG*, 1999, roč. 9, č. 6, s. 16–17.

45 BRABCOVÁ, Alexandra. Program nadace Open Society Fund „Brána muzea otevřená“ v letech 1996–1998. *Věstník AČMMG*, 1998, roč. 8, č. 4–5, s. 11.

46 Projekt refletovala Muzejní a vlastivědná práce, díky navázané spolupráci s Asociací muzeí a galerií o něm soustavně informoval *Věstník*. Výsledky projektu sumarizovala publikace BRABCOVÁ, Alexandra (ed.).

prostě jen vidět fetiše naší zašlé slávy, ideálního venkova starých časů, pravého češství [...] Ne selekce a tezaurace, ale teprve společnost dává artefaktům a reprezentantům minulosti, předmětům nesoucím hodnotu muzeality cenu.“³⁸ Pracovník Vlastivědného muzea v Šumperku Zdeněk Gába oproti tomu trval na prioritě sbírek a péče o ně: „Smyslem muzeí je shromažďování a uchovávání sbírek. Proč? Především jakékoliv další využití hmotných dokladů předpokládá jejich existenci [...] když je chci vystavovat, musím je napřed mít. Za druhé: v trvalém uchovávání sbírek jsou muzea nezastupitelná“.³⁹ Kozák v navazující reakci opáčil, že „shromažďování nikdy nemůže být smyslem, může být maximálně základem další činnosti muzea. [...] Smyslem muzejní existence není jen práce s návštěvníky, ale i veškerá odborná činnost muzejníků. To je neoddiskutovatelný fakt. Avšak pokud nechceme, aby na nás lidé zapomněli, je nutné jim dát a dávat vědět, že zde jsme a že stojí za to si nás všímat.“⁴⁰

Trvání na prioritě sbírek začalo být v posledních letech výrazněji konfrontováno zejména s důrazem na důkladnější budování vztahu muzeí a veřejnosti.⁴¹ Významný impulz k oživení debaty přinesly přípravy generální konference Mezinárodní rady muzeí (ICOM), jež proběhla v srpnu 2022 v Praze a přijala novou mezinárodní definici muzea.⁴² Pozoruhodné, byť dílčí výsledky nabídl v této souvislosti dotazníkový průzkum, který počátkem roku 2021 zadala Asociace muzeí a galerií ČR spolu s Českým výborem ICOM. Odpovědi zaměstnanců tuzemských muzeí na otázku po klíčových slovech, jež by nová definice měla zahrnout, naznačily existenci širšího názorového spektra: na prvních třech místech z hlediska četnosti se umístily pojmy dědictví, vzdělávání a edukace, sbírky následovaly až na místě čtvrtém.⁴³

Veřejnost

Přemýšlet o muzeu skrze jeho vztah k veřejnosti znamená uvažovat jej především jako otevřený prostor. Již od počátku 90.

let byla na stránkách muzejních periodik reflektována nutnost hledat vhodné způsoby komunikace vůči veřejnosti, zejména v souvislosti s konstatovaným propadem návštěvnosti. Polistopadová transformace redefinovala dosavadní socioekonomický rámec fungování muzeí a naplno je vystavila konkurenci nových způsobů trávení volného času, včetně prudce rostoucí míry komercializace (dobově uváděny jsou cestování do zahraničí, rozšířená nabídka kin, festivaly, nákupní centra). V této konstelaci se zároveň naplno projevil nepříznivý důsledek obrazu muzeí jako strnulých konzervativních institucí, jenž mezi laickou veřejností do značné míry přetrvával již z doby před rokem 1989 a svou životností výrazně přesáhl první polistopadovou dekádu. Přímět návštěvníky ke změně vžitých názorů se ukázalo jako mnohem náročnější a dlouhodobější problém.

V nemnoha kritičtěji laděných úvahách o tomto problému vystupuje paradoxně znovu do popředí výše zmiňovaný pojem tradice a přívlastek tradiční, tentokrát však jako synonymum neměnnosti historicky zakotvených vzorů, paradigm a jistého myšlenkového zapouzdření, které muzeím brání hledat a srozumitelně formulovat vlastní společenskou pozici a potvrzuje „nízkou prestiž muzejnictví v očích veřejnosti“.⁴⁴

Nad rámec dílčích marketingových strategií poprvé komplexněji vykročil v letech 1997–2003 realizovaný program nadace Open Society Fund *Brána muzea otevřená*, který jednoznačně podtrhl potřebu změny dosavadního pojetí muzea směrem k intenzivnější spolupráci s veřejností. Jeho deklarovaným cílem byla „pozitivní kampaň za změnu muzeí v ČR v otevřené a přátelské instituce“ a „uznání jejich společenské potřeby a hodnoty“.⁴⁵ Právě tento projekt lze zpětně identifikovat jako určitý mezník, jenž výrazným způsobem (i díky širší mediální propagaci) pomohl prosadit na stránky muzejních časopisů soustavnější reflexi potenciálu muzeí ve formálním a neformálním vzdělávání.⁴⁶ Proti kritickým formulacím hodnotícím české muzeum ve srovnání se zahraničím

jako „většinou konzervativní, do sebe zahleděnou instituci, která necítí potřebu odůvodňovat svoji existenci“, zazněly již v počátcích programu i výhrady, podle nichž podobná slova nejsou „signifikantní pro všechny muzejní instituce v ČR“, ale pouze některé, „podle kterých je pak chování ostatních českých muzejních institucí generalizováno a kritizováno“.⁴⁷ Poukazy na již existující práci řady muzeí s veřejností, dokládáné statistikami konaných výstav, přednášek a kulturních programů, vedoucí projektu Alexandra Brabcová nezpochybovala; upozorňovala však na nutnost mnohem důkladněji promýšlet cíle a obsah těchto akcí.⁴⁸ Do značné míry právě skrze propojení s pojmy veřejnost či komunita začaly do uvažování o muzeích nejvýrazněji pronikat nové pojmy, koncepty a jejich konkrétní praktické aplikace, které rozvíjejí ideu muzea jako otevřeného prostoru pro opakované návštěvy, setkávání, vzdělávání i odpočinek. Během prvního a zejména druhého desetiletí po roce 2000 začínají být především v obsahu časopisů *Muzeum* a *Museologica Brunensia* výrazněji zastoupeny stati věnované muzejní pedagogice, vývoji vzdělávacích programů a materiálů či problematice odstraňování bariér pro různorodé skupiny návštěvníků.⁴⁹ Promyšlenější komunikace a spolupráce s veřejností zároveň umožňuje konkretizovat i obsah pojmu, který je v muzeích sice implicitně (všude) přítomný, v jednotlivých textech však (opět) relativně mělce či formálně definovaný: paměť. *Muzeum* je běžně označováno za paměťovou instituci, kolektivní paměť má uchovávat a ochraňovat pro budoucnost.⁵⁰ Čí paměť však máme na mysli? Kdo je součástí oné kolektivní komunity „minulých generací“, popř. národa, o jehož paměť mají muzea pečovat? Dokáží si sama muzea definovat a ve své činnosti zohlednit změny, k nimž v obsahu těchto kategorií od 19. století došlo? Na co vše v muzeu ne/můžeme vzpomínat a jak tuto paměť předávat a sdílet? Při hledání odpovědí na podobné otázky již nevystačíme s materiální dimenzí sbírek. Význam a smysl muzea se touto optikou posouvá do sféry

sociální, do sféry vzájemné komunikace. Slovy Martiny Pachmanové: „Ať se nám to líbí nebo ne, muzea nejsou jen svatozátky sloužící estetickému povznesení, kontemplaci nebo uchovávání kulturního dědictví. Byla od počátku spjata s různými ideologickými zájmy. [...] Myslím, že je důležité, aby muzea tuto svou roli kriticky refletovala a snažila se o co největší autonomii a inkluzivitu. Jinými slovy, aby vedle kanonizovaných děl a normativních příběhů ukazovala osobnosti a témata, které se v minulosti ocitaly na okraji zájmu nebo byly dokonce tabuizovány.“⁵¹ Petr Beránek pak upozorňuje na klíčovou společenskou úlohu regionálních muzeí, která ani v dynamicky se proměňující současnosti „neztratila své poslání uchovat kolektivní paměť, musí si však přehodnotit svůj vztah ke komunitě a jejím současným potřebám a zvyklostem“.⁵²

Závěrem je vhodné uvést několik rámcových doplnění. Ačkoli mnohé z výše zmíněných bodů vyznívají kriticky, neznamenají neexistenci pozitivní praxe, nýbrž její slabý odraz v hlavním diskurzu utvářeném zmíněnými periodiky. Většina naznačených trendů je dlouhodobá. K dílčím posunům a pozitivnějším změnám, tj. např. rozšiřování okruhu aktivních autorů, vyšší recepce zahraničního dění či vyššímu podílu kritických recenzí, dochází pozvolna během posledních několika let. Někteří autoři s výrazným přínosem k muzejní problematice jsou ve sledovaném výseku zastoupeni slabě nebo vůbec, což vyplývá z prostého faktu, že publikovali v rámci jiných periodik, popř. i monograficky.⁵³ V návaznosti na toto dílčí „zkreslení“ lze uvažovat, nakolik se inspirativní články mířící k roli a smyslu muzeí vyskytují více mimo časopisy a sborníky samotných muzeí. V posledních letech nepochybně dochází k rozšiřování a diferencování platforem, na nichž diskuze o muzeích probíhá; vedle tištěných jde přirozeně stále více i o elektronická média (*Art-Antiques*, *Dějiny a současnost*, *Artalk.cz*). Zjištěné závěry nevnímám pouze jako oborově specifický jev vázaný výhradně na muzea. Představují z mého pohledu

Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea. Náchod: Juko, [2003].

47 FIALOVÁ, Dagmar. *Muzea a galerie na Regiontour 97*. *Věstník AČMMG*, 1997, roč. 7, č. 1–2, s. 3.

48 BRABCOVÁ, Alexandra. *Brána muzea otevřená – Open Society Fund*. *Věstník AČMMG*, 1996, roč. 6, č. 6–7, s. 10–11; BRABCOVÁ, Alexandra.

K článku Muzea a galerie na Regiontour 97. *Věstník AČMMG*, roč. 7, č. 3–4, s. 33; FIALOVÁ, Dagmar. *Je brána muzeí opravdu uzavřená?*. *Věstník AČMMG*, 1997, roč. 7, č. 3–4, s. 34–35. *Redakce opatřila příspěvky příznačnou hlavičkou „Konečně diskuse!?!“*.

49 Např. JÚVA, Vladimír. *Vznik a rozvoj muzejní pedagogiky*. *Muzeum*, 2009, roč. 47, č. 2, s. 3–24; NĚMEČKOVÁ, Jana. *Česká muzea pro rodinu*. *Muzeum*, 2011, roč. 49, č. 1, s. 22–28; JAGOŠOVÁ, Lucie. *Emotions in Museum Education: Potential for the Development of a Relationship to Cultural and Historical Heritage*. *Museologica Brunensia*, 2020, roč. 9, č. 2, s. 10–16. *Provázání muzeí s prostředím a zájmy společnosti vyzdvihl již DOLÁK, Jan*. *Nová muzeologie a ekomuzeologie*. *Věstník AMG*, 2004, roč. 14, č. 1, s. 11–16.

50 CHOVANČÍKOVÁ, Irena. *Ohlédnutí za Glorií*. *Věstník AMG*, 2016, roč. 26, č. 3, s. 3.

51 *Rozhovor: Ex-pozice, Martina Pachmanová*. *Věstník AMG*, 2020, roč. 30, č. 1, s. 11.

52 BERÁNEK, Petr. *Regionální muzeum jako komunitní centrum*. *Smysl „malých“ muzeí v 21. století*. *Museologica Brunensia*, 2019, roč. 8, č. 2, s. 43–45.

53 *Srv. např. ŠOBÁŇOVÁ, Petra*. *Kritické teorie muzea – podnět k reflexi*. *Muzeum*, 2012, roč. 50, č. 2, s. 26–38 (studie vycházející z kapitoly autorčiny monografie *Edukační potenciál muzea*); PACHMANOVÁ, Martina (ed.). *EX-pozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Praha: Vysoká škola umělecko-průmyslová, 2018.

součást obecnějšího a stále aktuálního tázání po tom, nakolik jsou české kulturně odborné instituce schopny hlouběji promýšlet svou společenskou úlohu.

Excerpovaná periodika:

Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, roč. 1–7, 1994–2007.

Acta historica Universitatis Silesianae Opaviensis. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav historických věd, roč. 1–14, 2008–2021.

Acta musealia Musea jihovýchodní Moravy. Zlín: Muzeum jihovýchodní Moravy, roč. 2001–2010.

Časopis Slezského zemského muzea. B. Vědy historické. Opava: Slezské zemské muzeum, roč. 40–70, 1991–2021.

Forum Brunense. Brno: Muzeum města Brna, roč. 1989–1995, 2007–2016.

Muzejní a vlastivědná práce. Praha: Národní muzeum, Ústřední muzeologický kabinet, roč. 27–28, 1989–1990.

Muzejní a vlastivědná práce – Časopis Společnosti přátel starožitností. Praha: Národní muzeum – Společnost přátel starožitností, roč. 29–45, 1991–2007.

Muzeum: muzejní a vlastivědná práce. Praha: Národní muzeum, roč. 46–59, 2008–2021.

Museologica Brunensia. Brno: Masarykova univerzita, roč. 1–10, 2012–2021.

Sborník Musea Blansko. Blansko: Muzeum Blansko, roč. 1995–2015.

Věstník Asociace českých, moravských a slezských muzeí a galerií. Praha: Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií, roč. 1–10, 1991–2000.

Věstník Asociace muzeí a galerií České republiky. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, roč. 11–31, 2001–2021.

Literatura:

BEUYS, Joseph. Das Museum – ein Ort der permanenten Konferenz. In: KURNITZKY, Horst (ed.). *Notizbuch 3. Kunst – Gesellschaft – Museum*. Berlin: Medusa, 1980, s. 47–74.

BRABCOVÁ, Alexandra (ed.). *Brána muzea otevřená: průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea*. Náchod: Juko, [2003].

DOLÁK, Jan et al. *Základy muzejní pedagogiky: studijní texty*. Brno: Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, 2014.

Kritika muzejní výstavní tvorby: sborník přednášek ze semináře 16.–17. 6. 2005. Hodonín: Masarykovo muzeum v Hodoníně, 2006.

Muzealizace v soudobé společnosti a poslání muzeologie: Technické muzeum v Brně, 8.–10. listopadu 2006. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, 2008.

PACHMANOVÁ, Martina (ed.). *Expozice: o vystavování muzejních sbírek umění, designu a architektury*. Praha: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2018.

STRÁNSKÝ, Zbyněk Zbyslav. *Úvod do studia muzeologie*. Brno: Masarykova univerzita, 1995.

ŠEBEK, František a kol. *Regionální muzea v době reformy veřejné správy v ČR*. Praha: Asociace českých a moravskoslezských muzeí a galerií, 2000.

ŠPĚT, Jiří. *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003.

ŽALMAN, Jiří. *Má hlava je muzeum, aneb Dupání lehkou nohou v muzeologii*. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, 2004.

ŽALMAN, Jiří. *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví: (fiktivní rozhovor Jiřího Žalmana s muzejní elévkou)*. Praha: Národní muzeum, 2016.

Internetové zdroje:

Dotazníkové šetření v ČR k definici muzea podle ICOM. *Asociace muzeí a galerií ČR* [online], 20. 4. 2021 [cit. 17. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.cz-museums.cz/news/amg/titulni/57259-dotaznikove-setreni-v-cr-k-definici-muzea-podle-icom>.

Nová definice muzea. *Artalk.cz* [online], 26. 8. 2022 [cit. 17. 10. 2022]. Dostupné z: <https://artalk.cz/2022/08/26/definovani-muzea/>.

VANĚK, Martin. Jak být dělníkem muzejního mikrokosmu. *Artalk.cz* [online], 13. 12. 2017 [cit. 16. 10. 2022]. Dostupné z: <http://artalk.cz/2017/12/13/jak-byt-delnikem-muzejniho-mikrokosmu/>.